

Q&A n.a.v. de informatieavond op 7 oktober 2024

Op 7 oktober 2024 heeft er een bewonersavond plaatsgevonden over het project Warm in de Wijk, in de Vruchtenbuurt. De avond ging over de onderzoeksresultaten, uitgevoerd door Tri-es. Technisch onderzoeksbureau Tri-Es heeft onderzocht wat de voor- en nadelen zijn van verschillende temperaturen voor ons warmtenet. Tri-Es heeft ook onderzoek gedaan naar mogelijke startgebieden. Op de avond zijn door de bewoners de volgende vragen gesteld (zowel plenair als via de aangeboden briefjes). In dit document worden de vragen beantwoord.

Vragen over de drie gepresenteerde scenario's

Heb je voor de flex-oplossing (booster/wpu) meer (kilowatt) aan je eigen zonnepanelen? (na 2027 als het salderen stopt)

Jazeker. Je kunt allereerst de zelf opgewekte stroom direct gebruiken. Die kun je in de namiddag extra gebruiken voor de booster die een 200 liter vat op warmte brengt om 's avonds te douchen. In de zomer heb je dan nog steeds over. Dat kun je via Sterk-op-stroom leveren aan elkaar of aan het coöperatief warmtebedrijf. Deze kan op die momenten de buurtwarmtepompen aanzetten en de warmte daarvan opslaan in de bodem voor de winter.

Wat is een booster? Is het een andere naam voor een warmtepomp? Heeft deze ook een buitenunit?

Een booster is inderdaad vaak een andere naam voor een warmtepomp. Voor hele kleine capaciteit wordt een booster ook wel ingezet als 'doorstroombooster'. Dat is een klein schoenendoosje dat direct net genoeg douchewater maakt zoals een traditionele 'dompelaar' theewater maakt.

De booster als warmtepomp gebruikt het warmtenet als bron. Die heeft dus niet een buitenunit nodig om warmte uit de lucht te halen. Warmte uit het warmtenet halen gaat overigens veel effectiever dan uit lucht; hogere starttemperatuur (ook als het vriest) en een betere dichtheid. Je hebt dus ook maar een beperkte pomp nodig en daarom heet het alleen een booster.

Een booster gebruikt ook elektriciteit. Resulteert dat niet ook in een hogere druk op het elektriciteitsnet?

De hoge druk op het net, ook wel netcongestie, wordt vooral veroorzaakt door gelijktijdigheid; iedereen in de buurt heeft 's ochtends vroeg behoefte aan warmte. Als iedereen in de Vruchtenbuurt daarvoor tegelijk een eigen grote warmtepomp aan zou zetten, gaat dat niet goed. Juist omdat het warmtenet al een hogere temperatuur levert, soms zelfs uit eigen opslag, is er maar weinig nodig om dat naar gebruiksniveau te brengen. De warmtevraag is best voorspelbaar, dus kan het warmtenet daar slim op voorbereiden. Dan gebruikt de Vruchtenbuurt op dat moment dus minder tegelijk aan elektriciteit voor de gezamenlijke boosters.

Wat zijn de prijzen van individuele booster bij flex deelname?

Prijsinformatie wordt bijvoorbeeld gegeven door [Warmtepomp incl. installatie: Wat zijn in 2024 de kosten? \(warmtepomp-info.nl\)](https://warmtepomp-incl.installatie.watzijnin2024dekosten?warmtepomp-info.nl) reken op zo'n € 5500 voor aanschaf booster en €1500 installatiekosten.

Zijn er voorbeelden van eerdere wijken qua stijging woningwaarde? Zo ja, hoeveel?

Woningwaarde wordt bepaald door emotie, niet door technische waarde. Makelaars beweren dat je zo'n 60% van kosten aan keuken of badkamer terugziet in de woningwaarde, zo nu ook voor energetische maatregelen. Als van een buurt bekend raakt dat het qua energie helemaal in orde is gebracht, zal de populariteit stijgen; je bent van al het gelazer af als je daar koopt.

Moet ik een verhuizing doorgeven?

Leden van de Cooperatie Duurzame Vruchtenbuurt dienen een verband te hebben met de plek van de woning. Als je naar buiten de Vruchtenbuurt verhuist, dien je de ledencertificaten aan de coöperatie terugaan te bieden.

Bij welk scenario heb ik de meeste invloed op mijn verbruik?

Flex. Je kunt dan isoleren zodat je energieverbruik minder wordt (mag bij andere scenario's natuurlijk ook). Je kunt zelf stroom opwekken voor je booster of terug leveren aan de coöperatie. Je kunt warmtepanelen op het dak plaatsen en warmte leveren; aan jezelf of aan het warmtenet van de coöperatie. Je kunt de booster zelf kopen en daar zelf het gebruik voor afrekenen of je kunt de booster bij het coöperatief warmtebedrijf laten, inclusief verbruik. Je kunt je verbruiksdata automatisch aan het warmtebedrijf opgeven. Daarmee kan zij preciezer de warmtevraag voorspellen en het net slimmer en dus goedkoper laten leveren.

Bij een warmtenet met minder dan 60 graden, vormt er dan risico op legionella?

De Legionella-bacterie kan een verontreiniging in de woningleiding veroorzaken als deze leiding 37C of tussen de 25-45C is. Daarom dient in ieder geval één keer per week de leidingen minimaal 55C of liever iets warmer te worden gemaakt en door te stromen. De bacterie gaat bij deze hoge temperatuur dood. Het warmtenet zelf is een gesloten circuit dus daar kan de verontreiniging niet inkomen.

Is er een mix mogelijk van temperaturen binnen één straat?

Nee, de Vruchtenbuurt maakt een gezamenlijke keuze voor Zeker, Hybride of Flex. Het is wel zo dat, zeker bij Flex, een clusternet van een groep woningen in de ene straat, een andere temperatuur heeft dan een clusternet van een groep woningen in een andere straat op een specifiek moment van de dag. Van elke cluster woningen wordt namelijk bijgehouden wat precies de warmtevraag is en alleen dat wordt geleverd. De temperatuur in het algemene warmtenet zelf blijft dan redelijk hetzelfde.

Is de WKO voor dag en nacht opslag of voor zomer-winter opslag?

De Warmte Koude Opslag (WKO) is er voor de zomer-winter opslag. Die heeft dan ook een flinke capaciteit nodig. Bij de meeste warmtenetten wordt er voor gekozen een bel grondwater in de bodem te verwarmen of te koelen. Dat mag in de Wet op het toezicht op de mijnen tot 25C, misschien in komende jaren hoger. Ook zijn er systemen om dit in een volume water op te slaan (maar dan haal je al gauw een wintermaand niet), in hoogoven-cement of in zouten. We houden de ontwikkelingen bij en gaan alleen in zee met leveranciers die de opslag kunnen garanderen.

Hoe groot moet een WKO zijn?

Ga uit van circa 5000 GJ in een WKO-put; dat is ongeveer de warmte die uit 160.000 m3 gas komt. Best veel dus, maar dat is maar 35 m3 per woning in de Vruchtenbuurt. Er zijn dus meer putten nodig om de ergste dip in de winter te voorkomen.

Vragen over verduurzaming

Welke isolatiewaardes zijn nodig voor de verschillende scenario's?

Daar is niet 123 te zeggen. Grofweg geldt dat woningen comfortabel zullen zijn bij respectievelijk Zeker, Hybride en Flex, met een energielabel van circa F, E of D. De isolatiewaarde van de gevels is echter niet gemakkelijk te verbeteren zonder ruimte in de spouw, die van het dak of het glas wel. Ook als verbetering niet meer lukt, kan er altijd voor worden gezorgd dat de radiatoren meer afgeven door ventilatoren onder bestaande radiatoren of nieuwe radiatoren. Dat terwijl de isolatiewaarde eigenlijk hetzelfde is, is de woning dan toch comfortabel.

Uit de eerste woningopnames van afgelopen winter bleek dat alle woningen comfortabel zijn met een ketel van max 55C, ook twee label G woningen. Eigenlijk geldt dat je elke isolatiemaatregel moet nemen die rendeert; het bespaart je geld, maar mensen hebben niet altijd zin in de rotzooi en het geregel.

Hoe worden mensen gemotiveerd om minder warmte te gebruiken?

Allereerst door het te merken in de portemonnee natuurlijk. Aardgas gaat nu eenmaal duurder worden als het minder gebruikt gaat worden en de belasting op uitstoot geheven gaat worden. Tweede reden is door elkaar bewust te maken van onbewust gedrag. Buren kunnen elkaar motiveren om minder warmte te gebruiken door best kleine dingen: de mengkraan terug draaien naar koud, niet met open raam slapen, niet in de deuropening staan kletsen, enz.

Is het een idee om door middel van differentiatie in tarieven mensen meer te motiveren om maatregelen te treffen?

Ja dat kan. Per aansluiting kan gekozen worden voor een hoger of lager aansluittarief en een lager of hoger warmtetarief. Een hoog aansluittarief kan in de eerste realisatiefase handig zijn om tot ontwikkeling te komen. Een hoger warmtetarief kan handig zijn om mensen bewust te maken van dagelijks gebruik en dus motiveren om isolatiemaatregelen te nemen.

Veel renovaties nodig. Gevelisolatie nodig. Samen (in groepen) deze renovaties inkopen?

Het kan zeker interessant zijn isolerende maatregelen gezamenlijk in te kopen. In de komende maanden gaan we een VvE-aanpak uitvoeren, waardoor je niet alleen een goede woningopname kunt laten uitvoeren, maar ook een op je woning afgestemde offerte krijgt. Als de eerste 100 woningen naar tevredenheid zijn uitgevoerd, kunnen deze uitvoerders uitgenodigd worden voor een gezamenlijk aanbod. Tot die tijd kun je al in gesprek gaan met je buren. Of met een energiecoach eerst overleggen wat er mogelijk is en pas dan een woningopname betaald laten uitvoeren.

Wat is waterzijdig instellen van de radiatoren?

Met waterzijdig instellen zorg je er voor dat de radiator in de huiskamer en keuken optimaal warmte afgeven. Je stelt het dan zo in dat het water vanaf de ketel zo goed mogelijk verdeeld wordt over de verschillende buizen in huis en de waterdruk die deze buizen hebben. Daarom: 'waterzijdig'. Bijgaand een handleiding om het zelf te doen of een energiecoach te helpen als deze dat voor je instelt.

Moet iedereen de energiecoaches waterzijdig in laten stellen?

Nee met de bijgaande handleiding lukt het veel mensen zelf, maar de energiecoach kan helpen als het niet lukt. Lukt het je wel, biedt dan je buren eens aan om het bij hen ook in te stellen. Je helpt er elkaar mee, leert elkaar kennen en bespaart een hoop.

Hoe weet ik of mijn woning klaar is voor een warmtenet van 55 graden?

We zoeken nog 40 huizen voor het onderzoek deze winter naar de mogelijkheden van een CV-temperatuur van maximaal 55 graden. Geef je op als je de coöperatie wilt helpen en/of nieuwsgierig bent naar de gevolgen voor jouw woning. Alle typen woning zijn welkom, ook met lage isoleringswaarde.

Hoe kan ik me aanmelden voor een energiecoach?

Dat kan via onze website: <https://warmindewijk.nl/energiecoaches/>

Vragen over de aanleg/het startgebied

De uitvoering in fases zal, zoals ik begrijp, een jaar of 6 kunnen gaan duren, afhankelijk van het scenario.

Maar wanneer kan de start zijn?

In de planning gaan we nu uit van ontwerp in 2025, aanbesteding in 2026 en realisatie in 2027. Afhankelijk van het gekozen scenario kan dit in twee (Zeker en Hybride) tot vier jaar (Flex). Dit proces kun je natuurlijk versnellen door burens te motiveren om aan te sluiten.

Leg het warmtenet aan zoals de PTT ooit telefoonaansluitingen maakte, dus elke woning tot de gevel! Dit kost meer, maar de 'drempel' wordt lager.

De PTT had de mazzel dat ze hele goedkope leidingen legde, net als later glasvezel is gelegd. Ook lagere temperatuur leidingen kosten nu eenmaal meer graafwerk dan de PTT had, waardoor we weigeraars niet kunnen belonen door hen later alsnog gratis aan te laten sluiten. De ervaring leert dat als een eenmaal een duidelijk go/ no go moment komt, mensen uiteindelijk wel aansluiten of dat om goede reden simpelweg niet willen.

Kan aanwezigheid van Tonzon isolatiefolie in kruipruimte eventueel een probleem zijn?

Nee, Tonzon-folie is aluminiumfolie die stilstaande lucht binnensluit. Je kunt het dus tijdelijk verleggen en veelal biedt een kruipruimte nog hoogte onder de Tonzon. Het gaat vooral om de werkruimte om de warmtenetleiding te kunnen doorvoeren. Voorafgaand zal per woning een inspectie worden uitgevoerd hoe de werkzaamheden te coördineren.

Heeft tri-es al bedacht welke leiding er voor portiekwoningen moet komen? Dat stond op een sheet) Hoef ik dan niks te kiezen?

Tri-Es heeft vooral drie scenario's geschetst en in elk scenario past een eigen manier van leidingen plaatsen. Er valt dus zeker wat te kiezen voor portiekwoning eigenaren:

Zeker: 70C moeten in de straat liggen, dus moeten de bovenwoningen voorzien worden van een aansluiting door de schacht in de benedenwoning. Vanaf daar wordt een leverset aangesloten en is een opslagvat niet nodig. Dat bespaart dus ruimte.

Hybride: 55C en lager mag op meer plaatsen aangelegd, dus is er een keuze voor de straat; aansluiting vanaf de benedenwoning of vanaf de bovenwoningen onder het dak. Hier is een klein boilervat wel handig.

Flex: de leidingen van lage temperatuur kunnen, met weinig isolatiedikte, op veel plaatsen gelegd worden. Ook hier dus keuze van aansluiting. Bij Flex is er wel een grote kans dat de leverset groter is en een boilervat van circa 120 liter geplaatst moet worden.

Er is in mijn woning (tussenlaag van portiekwoning) geen ruimte voor een booster. Welke leiding moet daar dan komen?

Als er geen ruimte is voor een booster in de woningen zelf, zijn er twee mogelijkheden;

1 een doorstroombooster. Deze kleine schoenendoos past wel, maar is onzuinig in elektriciteitsgebruik.

2 een clusterbooster aan het begin van het woningenblok voor al de woningen samen. Dan wordt er een leiding op gebruikstemperatuur gelegd (circa 55C) en een eenvoudige leverset geplaatst op de plaats van de huidige ketel.

Mogen buren die niet worden aangesloten op het warmtenet ook investeren in het warmtenet WidW?

Om aangesloten te worden aan het warmtenet, wordt je klant. Dit staat los van het lidmaatschap van de Coöperatie Duurzame Vruchtenbuurt U.A. (CDV). Bewoners van de Vruchtenbuurt kunnen lid worden van de CDV. Als lid kun je meebeslissen over het warmtenet. Meer informatie over lidmaatschap vindt u via: <https://warmindewijk.nl/lid-worden/>

Kunnen de aansluitingen preventief aangelegd worden zodat andere later makkelijker aan kunnen sluiten?

Als het aansluitpercentage hoog genoeg is, zullen de resterende aansluitingen waarschijnlijk wel meteen worden uitgevoerd. De leden bepalen hoe duur uiteindelijk toch aansluiten kost.

Gaan we beginnen in het gebied waar eerder al handtekeningen zijn opgehaald?

Die kans is enerzijds wel groot omdat we bestaand enthousiasme willen gebruiken in plaats van nieuwe opbouwen, maar de start is vooral afhankelijk van de gekozen temperatuur. De kans dat we starten in Vruchtenbuurt-Noord in plaats van Zuid is anderzijds weer niet zo groot omdat in zuid de riolering net vervangen is en we daar alleen aansluitend werken mogen laten uitvoeren. Nadere afstemming met Openbare Werken van de gemeente Den Haag zal nodig zijn.

Hoe lang gaat het duren?

In 2027 gaat de eerste schop de grond in. De gehele realisatie duurt twee tot vier jaar, afhankelijk van te maken keuzes.

Overige vragen

Wat zijn de mogelijkheden voor naburige wijken om mee te doen?

De Coöperatie Duurzame Vruchtenbuurt werkt aan een warmtenet voor de Vruchtenbuurt. Zij sluit niet uit dat bewoners buiten de Vruchtenbuurt op termijn meegenomen kunnen worden. Het is handig als die bewoners zich ook verenigen en de lessen van de Vruchtenbuurt zelf meenemen.

Van belang de oproep van 80 huishoudens heel divers te maken. Ook E-label huizen of zelfs F. Wordt daar rekening mee gehouden?

Absoluut. Het is de bedoeling dat de 40 huishoudens waar we deze winter gaan meten, verspreid zijn over de hele Vruchtenbuurt, met het liefst zo groot mogelijke diversiteit. Dat wil zeggen: we gaan graag meten in verschillende woningen met verschillende energielabels en typen woning.

Wanneer en hoe worden alle bewoners van de wijk op begrijpelijke manier geïnformeerd zodat ze een goede keuze kunnen maken?

We denken na en proberen steeds zoveel mogelijk buren betrokken te houden door middel van nieuwsbrieven, de socials en dergelijke. De werkzaamheden van de werkgroep communicatie zijn erop gericht om Warm in de Wijk weer meer zichtbaar te maken in de buurt. Op het moment waarop we weer meer concrete informatie hebben (bijv over de bron, de kosten, het stukje van de wijk dat als 1e aan de beurt komt), kunnen we ook met deze meer concrete informatie naar de bewoners van de Vruchtenbuurt.

Wanneer kunnen wij van de gemeente verwachten dat er een einddatum van het gas komt?

Zodra de Wet Gemeentelijk Instrumenten Warmtetransitie (WGIW) van kracht is. Reken op juli 2025. Daarin kan worden opgenomen in welke buurten gas in 8 jaar wordt uit gefaseerd. Ook als deze wet niet snel wordt ingevoerd, maakt uiteindelijke invoering duidelijk dat gas eindig is. Vertel elkaar over de stappen die je zelf neemt en maak het tempo niet afhankelijk van wettelijke plicht.

In hoeverre is de gemeente bereid een regierol te nemen?

De gemeente is zeer zeker bezig met een regierol en overweegt een eigen Gemeentelijk Warmtebedrijf op te richten. Dat proces gaat zeker langer duren en het is niet zeker of dit de Vruchtenbuurt een lager warmtetarief oplevert tegen gewaardeerde voorwaarden. Daarom neemt de Vruchtenbuurt nu juist zelf liever de regie door een warmtegemeenschap te starten die bescherming krijgt onder Europese wetgeving.

Hoe kijkt de gemeente naar het feit dat bewoners zelf mogen kiezen hoe de leidinginfrastructuur komt te liggen?

In het overleg met de afdeling Infrastructuur heeft de gemeente daar juist zelf het initiatief toe genomen. De gemeente ziet juist graag dat per straat de juiste oplossing wordt gekozen. Zij constateert namelijk dat bij het strak toekennen van een kleine reservering in alleen het straatprofiel er problemen zullen ontstaan met inpassing van warmtenetten in deze stad. Die keuzevrijheid wordt dus zeker geboden.

De straten bestaan uit individuele eigenaren (geen coöperatie) wat als maar een klein deel van de straat mee wil doen?

Als maar een klein deel van de straat wil aansluiten wordt belangrijk welk deel dit is; verdeeld over de hele straat of juist een compact deel van de straat dicht bij elkaar. Bij dat laatste sluit je alleen nog dat deel aan. Als het verdeeld is, is het waarschijnlijk in het belang van het gehele warmtebedrijf om langer campagne te voeren in deze straat.

Hoe gaan we VvE's helpen als deze 'last minute' aan willen sluiten?

Allereerst worden VvE's geholpen om energiemaatregelen te treffen. Dit is gericht op de werkelijke realisatie ervan, maar ook om goed in contact te komen met VvE's en te weten wat daar precies speelt. Zo krijgen we in beeld waarom mensen willen aansluiten of juist niet. De ervaring leert dat als er een concrete einddatum aan aansluiting zit, mensen alsnog over de brug komen voor aansluiting. We maken dus juist gebruik van het 'last minute' moment en gaan burens binnen de VvE daar ook in helpen.

Hoe kijkt de provincie naar Geothermie? Kan het niet eenvoudiger met Geothermie?

De opties voor geothermie zijn beperkt in deze wijk. Er is geen data bekend van de ondergrond van Den Haag, dus zou een proefboring nodig zijn in de wijk om erachter te komen of er mogelijkheden zijn voor geothermie. Een geothermiebron is erg kostbaar en pas financieel rendabel bij 20.000 tot 30.000 woningen vanwege de verschillende risico's bij het slaan van de bron.